

การบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สุนทรียา เหมือนพะวงศ์
นักศึกษาปริญญาเอก
สาขากฎหมายมหาชน
Institut für Umwelt- und
Planungsrecht
Westfälische Wilhelms-Universität
Münster

พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมิได้ส่งผลเฉพาะต่อวงการวิทยาศาสตร์ให้ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเท่านั้น กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็ต้องมีปรับตัวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาด้วย นักวิทยาศาสตร์และนักเทคนิคในด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินการร่วมกับนักกฎหมาย เพื่อที่จะสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้มีความเหมาะสม เป็นธรรมและถูกต้องตามหลักวิชา และทำให้การบังคับใช้กฎหมายสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำเสีย อากาศเสีย การจัดการป่า น้ำ ดิน แร่ หิน หรือการจัดการพลังงาน กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานอุตสาหกรรม กฎหมายว่าด้วยการบรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์ กฎหมายว่าด้วยการก่อสร้าง ได้แก่ การสร้างถนนหนทาง สาธารณูปโภคต่าง แม้กระทั่งการสร้างรถ ต่อเรือ หรือเครื่องบิน กฎหมายว่าด้วยการเกษตร การดูแลรักษาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ที่โยงถึงเรื่องการติดต่อสายพันธุ์ในรูปแบบต่างๆ กฎหมายเกี่ยวกับการแพทย์ ที่หมายรวมถึงการปลูกถ่ายอวัยวะ รวมทั้งการทดลองในคนและสัตว์ และกฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ทั้งในแง่การเก็บข้อมูล การลักขโมยข้อมูล การคุ้มครองข้อมูลและสิทธิบัตรต่างๆ ฯลฯ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนี้ นับวันก็ยิ่งจะเพิ่มปริมาณและเพิ่มความสำคัญมากขึ้นทุกที

วิธีการบัญญัติรวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยยังมีปัญหามาก เพราะกระบวนการในการบัญญัติทั้งกฎหมายแม่บท กฎหมายลำดับรองหรือการออกระเบียบปฏิบัติต่างๆ ยังไม่เปิดโอกาสให้นักวิทยาศาสตร์และนักเทคนิคได้เข้าร่วมในการบัญญัติ เสนอแนะ หรือการให้โอกาสในการรับฟังหรือโต้แย้งอย่างเป็นระบบก่อนออกบังคับใช้ ทำให้กฎเกณฑ์หลายอย่างไม่สอดคล้องกับหลักวิชาที่ถูกต้อง กฎหมายจึงกลายเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักความเป็นจริง กลายเป็นข้อแปะที่สังคมไม่ให้การยอมรับ ตัวอย่างเช่นการกำหนดค่ามาตรฐานในด้านต่างๆ เช่นค่ามาตรฐานมลพิษ หรือค่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม บ่อยครั้งที่มีการกำหนดอย่างไม่มีที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง หรือกรณีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีขั้นสูงที่ล้าหลังตามไม่ทันต่อการพัฒนา เรื่องเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาภายในประเทศ หากแต่ปัญหาในการต่อรองในเวทีนานาชาติด้วย

การเปิดโอกาสให้นักวิทยาศาสตร์และนักเทคนิคในด้านต่างๆเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินการร่วมกับนักกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมในรูปแบบของการเป็นคณะกรรมการแบบต่างๆ เพื่อร่วมยกร่างกฎหมายทั้งในระดับพระราชบัญญัติและกฎเกณฑ์ปลีกย่อยในรายละเอียด การยอมรับกฎเกณฑ์ของสมาคมนักเทคนิควิศวกรหรือนักวิทยาศาสตร์ต่างๆให้มีผลบังคับใช้ได้ การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมตรวจสอบบังคับใช้กฎหมายได้ รวมถึงการให้นักวิทยาศาสตร์และนักเทคนิคเข้าเป็นคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทหรือเป็นผู้วินิจฉัยข้อขัดแย้งต่างๆ ย่อมเป็นทางออกทางเดียวที่จะทำให้การบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมได้